

konspirationstænkning, anti-intellektualisme, racehierarki, antisemitisme og organiseret vold.

Populisme

Forskere peger ofte på, at populisme og fascisme er nært beslægtede. Ligesom med fascisme er der uenighed om definitionen af populisme, men grundlæggende er der tale om en opfattelse af, at det ædle folk er konfronteret med en elite, der vil undertrykke og udnytte folket. På folkets side er den populære leder (af kritikere benævnt demagogen), som har enkle løsninger til at hjælpe folket. USA har en lang og farverig populistisk tradition. Uafhængighedskrigen var et oprør mod alle former for britiske privilegier og eliter (kongemagten, aristokratiet, kirken). Den dominerende politiske ideologi i første halvdel af det 19. århundrede var formet af Thomas Jefferson og Andrew Jackson, som lagde grunden til Det Demokratiske Parti, og som forsvarede den

almindelige (hvide) farmer og handlende mod finanseliten i østkystens byer. Den anden vækkelse i midten af 1800-tallet udbredte den evangelisk-protestantiske tro, som bidrog til at demokratisere den amerikanske kultur: De troende skulle selv vælge deres prædikant, de skulle selv forme deres tro på grundlag af deres bibellæsning, og de skulle selv redde sjæle ved at udbrede troen. Evangelismen indeholdt således et opgør med eliter, hierarkier og eksperter. Begrebet populisme blev udbredt i 1890'erne, hvor People's Party, der repræsenterede landbrugsbefolkningen i Midtvesten og Syden, tordnede mod de økonomiske interesser i storbyerne i øst, som udplyndrede farmerne med høje fragtrater og renter. Spiritusforbuddet, som blev indført i 1920, kan ses som et populistisk tiltag, der var støttet af den hvide protestantiske landbefolkning og rettet mod storbyernes multikulturalisme og eliter. Før i tiden var det demokraterne og venstrefløjens, der anvendte populistiske paroler, men efter 2. Verdenskrig er republikanerne og de konservative i stigende grad slået ind på en populistisk kurs. Amerikanske fascister slog tidligere til lyd

for, at den naturlige elite skulle regere, men i dag fremstiller de sig som forsvarer af den almindelige hvide befolkning imod eliten.

Anti-intellektualisme

Populisme og fascisme får begge næring af anti-intellektualisme. Fascisme ser viden, dannelse og kritik som svagheder og dyrker i stedet den ubetingede lydighed som et princip. Uddannelse skal ikke bruges til at udvikle selvstændige individer, men skal forme det nye masse menneske. Selvom Amerika har nogle af verdens bedste universiteter og forskere, har det altid haft en stærk folkelig tradition for anti-intellektualisme. Da den franske politiske filosof Alexis de Tocqueville besøgte Amerika i begyndelsen af 1830'erne, bemærkede han amerikanernes skepsis over for enhver form for autoritet og tendens til at følge deres egen mening. Richard Hofstadter har forklaret anti-

intellektualismen i den amerikanske kultur med påvirkningen fra den protestantiske evangelisme, primitivisme fra den amerikanske *frontier* og udspredningen af forretningslivets materialistiske værdier. Når et flertal af de republikanske vælgere stadig anser valget i 2020 for at være svindel, selvom alle eksperter har beskrevet det for det mest fair og gennemsigtige valg nogensinde, er det et eksempel på anti-intellektualisme.

Konspirationstænkning

Nært beslægtet med populisme er konspirationstænkning, som også indgår i den fascistiske tænkning. En af årsagerne til, at Amerika har en så omfangsrig konspirationsteoritradiation er, at USA blev dannet på baggrund af en konspirationsteori. Thomas Jefferson beskrev i Uafhængighedserklæringen i 1776, at indbyggerne i de britiske kolonier i Nordamerika var ofre for en britisk plan,

der havde til formål at fratage dem deres rettigheder som britiske borgere og pålægge dem skatter, afgifter og andre byrder. Kort efter uafhængigheden bredte frygten sig for det mystiske oplysningsselskab Illuminati, som man hævdede stod bag den franske revolution og dens rædsler. Senere i det 19. århundrede var det frimurere, mormoner, katolikker og slaveejere, som var mål for konspirationstænkning. Den amerikanske tradition for konspirationsteorier er blevet forklaret som et resultat af indvandring, frygten for eliten og staten, statusfrygt og det faktum, at staten rent faktisk har været involveret i sammensværgelser (CIA' s mordforsøg og kup i udlandet, Watergate, Iran-contra-affæren, masseovervågning efter 9/11). Konspirationsteorier kan ses som en slags sekulær religion, som hjælper folk med at forklare, hvordan verden fungerer; når der sker noget uventet (krige, attentater, økonomiske krak, indvandring, terroranslag), må der være nogle mørke kræfter, der står bag. Kan man afsløre disse kræfter, kan man stoppe deres planer og således vende tilbage til den tidligere normaltilstand. I det 20.

århundrede var det efter den russiske revolution i 1917 især kommunister, som er indgået i konspirationsteorier, men i stigende grad også regeringen i Washington, D.C. Som tidligere nævnt har konspirationstænkning været udbredt på den yderste højrefløj og den ekstreme fløj, som omfatter de fascistiske bevægelser. Fascister har fundet en frugtbar jord i Amerika til at så deres sammensværgelsesteorier og så tvivl om myndigheder, eliter og befolkningsgrupper.

Nativisme

Stærkt forbundet med populisme og konspirationstænkning er nativisme og antisemitisme. Nativisme eller xenofobi er frygten for fremmede personer, ideologier og religioner, og antisemitisme (antijødisk had) er en del heraf. Som et indvandringsland (og i stigende grad et multikulturelt samfund) har nativistiske strømninger altid ligget latent i det amerikanske samfund, og de er blevet udløst af økonomiske

kriser, krig og voksende indvandring. USA blev oprettet som en overvejende hvid angelsaksisk og protestantisk nation, og 1800-tallet var præget af en reaktion mod den store katolske indvandring, først fra Irland og Tyskland og senere fra Syd- og Østeuropa. Katolikkerne blev fremstillet som fattige, syge, fordrukne og kriminelle, som ville ligge samfundet til byrde. Protestanterne mente, at katolikkerne var agenter, som var sendt til USA for at underlægge det Vatikanets styrelse. Katolikkerne blev også anklaget for ikke at være opdraget til demokrati og at opbygge korrupte politiske maskiner i New York og Boston. I enkelte tilfælde kom det til lynching af katolske indvandrere og nedbrænding af katolske klostre. Den første organiserede anti-katolske bevægelse var American Party eller Know-Nothings (navnet skyldes, at det var et hemmeligt selskab, og at medlemmerne skulle benægte ethvert kendskab til det, hvis de blev spurgt) i midten af 1800-tallet. Efter borgerkrigen var det American Protective Association og Junior Order of United Mechanics, som agiterede for restriktioner mod indvandring og kæmpede for

at forsvare ægte amerikanske værdier mod den katolske kirkes indflydelse. I begyndelsen af det 20. århundrede blev det anti-katolske banner videreført af den genopstandne Ku Klux Klan, og den katolske befolkning blev først rigtigt accepteret af det protestantiske flertal med valget af John F. Kennedy som præsident i 1960. Kinesiske og japanske indvandrere blev også udsat for diskriminering og indvandringsrestriktioner. The Chinese Exclusion Act satte i 1882 en stopper for enhver form for kinesisk indvandring, og under 2. Verdenskrig blev 120.000 amerikanere af japansk herkomst interneret i koncentrationslejre. I deres stræben efter et hvidt overherredømme kunne fascisterne finde inspiration i Amerikas nativistiske tradition.

Antisemitisme

Selvom de jødiske indvandrere ikke blev udsat for voldelige progromer som i Østeuropa, var der en lang tradition for

antisemitisme i Amerika. Den første gruppe af jøder, der kom til USA, var velstillede tyske jøder, der klarede sig godt i handelslivet. Deres sociale opstigen mødte imidlertid modstand i nogle kredse, og den klassiske karikatur af den grådige og begærlige jøde begyndte at brede sig efter borgerkrigen. Denne klasse af jøder blev udsat for skjult diskriminering: De blev holdt ude fra sociale klubber, private skoler, vekselerer- og advokatkontorer og overklassens hoteller og nabolag. Omkring århundredeskiftet kom en ny klasse jøder til Amerika, fattige og forfulgte jøder fra Østeuropa. De skilte sig ud med deres fremmede beklædning, kultur, sprog og religion, og de blev udsat for nedladende tilråb og undertiden vold, hvorfor de samlede sig i ghettoer i New York og andre storbyer. I Syden blev jødiske handlende og jordejere udsat for voldelige angreb, og i 1914 blev en jødisk fabriksbestyrer, Leo Frank, lynchet for det påståede mord på en ansat, Mary Phagan, i Georgia. Som vi vil se i [næste kapitel](#), blev spørgsmålet om " den internationale

jøde" aktuelt efter 1. Verdenskrig, hvilket bidrog til fascismens fremkomst i Amerika.

Hvid overlegenhed

Fascisternes kamp for en hvid og raceren nation kunne finde næring i den dominerende hvide angelsaksisk-protestantiske kultur. USA blev grundlagt af en befolkning, der var altovervejende hvid og af britisk oprindelse; alle forfatningsfædrene var hvide, og med undtagelse af Barack Obama har alle USA' s præsidenter været hvide mænd. Da USA blev grundlagt, var der sorte slaver i Syden (Washington og Jefferson var slaveejere), og frie sorte blev diskrimineret i Nordstaterne. Under Andrew Jackson blev USA omtalt som " White Man' s Republic" , og Jacksons politik havde til formål at forbedre mulighederne for den almindelige hvide mand, hvorfor de indfødte blev ofre for etnisk udrensning og flyttede vestpå. Inden borgerkrigen blev abolitionisterne

(modstandere af slaveriet) i Nordstaterne anset som en trussel mod den sociale orden og udsat for voldelige overfald og lynching. I 1857 knæsatte den amerikanske højesteret doktrinen om hvidt overherredømme, da den i dommen *Dred Scott v. Sandford* fastslog, at den sorte befolkning ikke var amerikanske statsborgere. Selvom borgerkrigen fra 1861 til 1865 førte til afskaffelse af slaveriet og fulde borgerrettigheder til de frigivne sorte mænd, slog forsøget på at rekonstruere Sydstaternes samfund fejl, og efter 1877, da de sidste besættelsestropper blev trukket ud af Syden, genvandt den hvide befolkning magten ved hjælp af terror, raceadskillelse og undertrykkelse af de sortes stemmeret (det såkaldte Jim Crow-system). Segregering eller raceadskillelse blev godkendt af Højesteret i 1896 i dommen *Plessy v. Ferguson*, som stod ved magt indtil 1954. I slutningen af det 19. århundrede bredte forestillinger som social darwinisme og videnskabelig racisme sig og forstærkede ideen om et racehierarki, hvor hvide fra Vest- og Nordeuropa var øverst og indfødte og sorte nederst. Den nye indvandring af millioner af

syd- og østeuropæere udløste en frygt i den angelsaksiske hvide befolkning for, at deres dominerende position var i fare, hvorfor de understregede deres overlegne sociale position ved at oprette eksklusive selskaber, hvor medlemmerne demonstrerede deres forfædres bedrifter (f.eks. Descendants of Mayflower og Daughters of the American Revolution). Da Woodrow Wilson indtog Det Hvide Hus i 1913 indførte han raceadskillelse i den føderale administration. I 1916 udgav Madison Grant sit værk *The Passing of the Great Race*, hvor han advarede om, at den hvide race var ved at begå selvmord ved at blande sig med laverestående racer. Året før var Ku Klux Klan blevet gendannet, og de tog ivrigt ideen om et racerent Amerika op. Da den sorte befolkning i 1919 satte sig til modværg mod overgreb, udløste det raceoptøjer i en række storbyer, hvor hvide bander myrdede sorte. Denne tradition for hvidt overherredømme (' White Supremacy') bidrog til at give Amerikas fascister medvind i det 20. og 21. århundrede.

Nazisterne i Tyskland fandt meget i Amerika, som de kunne lide og blive inspireret af. Allerede i 1920'erne bifaldt de vedtagelsen af en lov om tvangssterilisering i Virginia, som blev anvendt mod mentalt handicappede. Nazisterne beundrede også racelovene i Syden, forbud mod ægteskab mellem to forskellige racer, hele Jim Crow-systemet og lynchinger af sorte, som havde overtrådt raceadskillelsen. Efter magtovertagelsen i 1933 sendte nazisterne en ung jurist, Heinrich Krieger, til Arkansas for at studere racelovene. Han skrev efterfølgende bogen *Das Rassenrecht in den Vereinigten Staaten (De Forenede Staters Racelov)*, hvor han argumenterede for, at nazisterne kunne lære meget af amerikanernes forsvar af den hvide race. I 1935 vedtog nazisterne de såkaldte Nürnberg-love, der udelukkede jøderne fra det tyske folkefællesskab.

Selvjustits

Fascismen forherliger vold, der skal føre bevægelsens vilje igennem. USA har altid været et voldeligt samfund med spontane eller organiserede optøjer, racekonflikter, arbejdskampe eller lynching. I kolonitiden og tiden omkring revolutionen forekom en lang række af uroligheder og oprør mod autoriteterne. En særlig amerikansk tradition var *vigilantism*, borgere, der slog sig sammen og tog loven i egen hånd. Fænomenet opstod i områder, f.eks. i grænselandet mellem civilisationen og Vesten, hvor der ikke fandtes myndigheder eller lov og orden. Det var den lokale elite, mænd med ejendom og anseelse, der dannede lokale vagtværn med formelle regler og embeder. I begyndelsen straffede de falskmøntnere og kvægtyve, men efterhånden begyndte de også at udøve social kontrol mod umoralske personer eller sorte og indfødte, og de sørgede for at beskytte den sociale orden mod eventuelle trusler. I Syden fandtes slavepatroljer, der jagtede undvegne slaver, og 'night riders', der terroriserede kritikere af racesystemet. Mellem 1882 og 1951 blev 3.437 sorte lynchet, hovedsagligt i

Sydstaterne. *Vigilante*-bevægelserne fandtes helt frem til 1930'erne, hvor arbejdsgivere organiserede *Law and Order*- og *Citizens*-komiteer til at bekæmpe fagbevægelsen. Den udbredte vold hænger sammen med, at den amerikanske statsmagt er fragmenteret, af begrænset størrelse og at den ikke er i stand til at opretholde et voldsmonopol. Retten til at eje våben er lovfæstet i det andet tillæg til Forfatningen, og i dag findes der flere våben i USA, end der er borgere. De fascistiske grupper i Amerika, der har forherliget og anvendt vold, kan således siges at være en del af en amerikansk tradition.

Det liberale Amerika

Selvom der har været fascisme i Amerika, og den havde en vis støtte i mellemkrigstiden, har den aldrig været i nærheden af at udvikle sig til en massebevægelse eller komme i nærheden af magten. Jeg vil i det følgende nævne en række forhold i det

amerikanske samfund, der synes at hindre fascismens fremmarch: centrale værdier som frihed, lighed og individualisme; udbredelsen af den evangeliske protestantisme; den multikulturelle befolkningssammensætning; amerikansk nationalisme; og opdelingen af magten i det demokratiske system. Ved siden af den intolerante tradition, som fascismen har kunnet finde næring i, har der fandtes en liberal tradition, som har trukket i en anden retning.

USA's kerneværdi er selvfølgelig frihed; de 13 kolonier løsrev sig fra, hvad der blev opfattet som Det Britiske Imperiums forsøg på at undertrykke kolonialisternes frihedsrettigheder som britiske borgere. Amerikas politiske kultur bygger på Uafhængighedserklæringens udsagn om, at alle mennesker er født med lige rettigheder, og blandt dem er "retten til liv, frihed og søgen efter lykken." De to nøgleværdier er således lighed og frihed, og retten til at søge lykken er selvfølgelig det, vi kender som Den amerikanske Drøm. I Tocquevilles klassiske værk, *Democracy in America*, er

der to begreber, der går igen: egalitarisme og individualisme. Som Tocqueville bemærkede, at da amerikanerne aldrig havde været bebyrdet med privilegier (konger, aristokrater, biskopper), var alle født lige. Det har medført en egalitær kultur, hvor ingen står over de andre. Lighed har imidlertid en anden betydning end i Europa, hvor vi taler om social lighed. I Amerika betyder lighed lige muligheder; som i et 100-meterløb starter alle på lige linje, og så må evnerne afgøre, hvem der vinder. Derfor bruger USA relativt mere på uddannelse end et socialt sikkerhedsnet. Samtidig har friheden udviklet sig til en individualisme, hvor den enkelte vender sig indad og er optaget af sine egne ambitioner og behov frem for fællesskabet. Der kan argumenteres for, at et samfund med stærke ligheds-, friheds- og individualistiske værdier vil være et ugæstfrit hjem for fascisme, der hylder den naturlige elite, folkefællesskabet og masse mennesket som idealer.

Et af de forhold, som har bidraget til den egalitære og individualistiske kultur er den evangeliske protestantisme.

Forfatningsfædrene, der var mere påvirket af oplysningstanker end religiøse overbevisninger, traf den radikale beslutning at adskille kirke fra stat; det var en ren praktisk beslutning, der byggede på, at de 13 stater allerede rummede utallige kirkeretninger. Beslutningen betød, at der opstod et frit religiøst marked i USA; for at tiltrække troende blev amerikansk religion energisk og følelsesladet. Med tiden er religiøsiteten vokset, samtidig med at samfundet er blevet moderniseret. De gentagne vækkelser i USA' s historie har bidraget til demokratiseringen af samfundet. Evangeliske protestanter, især baptister og metodister, vælger selv deres prædikant, de finder i Jesus deres frelser, og de læser selv Bibelen. Den 2. Store Vækkelse i 1820' erne til 1840' erne gjorde op med tanken om prædestination (ens skæbne er forudbestemt) og insisterede i stedet på, at den enkelte har en fri vilje, som gør det muligt at ændre sit liv. Udbredelsen af den evangeliske protestantisme kan således siges at have styrket demokratiske, egalitære og individualistiske traditioner

---

i det amerikanske samfund, hvilket derved er blevet mere ugæstfri for fascistiske bevægelser.

For fascisme – og især nazisme – er ideen om den racerene nation og racefællesskabet en central del af ideologien. Amerika er siden ankomsten af puritanere og pilgrimme i begyndelsen af 1600-tallet blevet stadigt mere multikulturelt. Under kolonitiden bestod indvandringen hovedsageligt af hvide angelsaksiske protestanter fra de britiske øer og det nordvestlige Europa. I 1840'erne udløste kartoffelpesten i Irland og den fejlslagne revolution i Tyskland en indvandringsbølge af katolikker. Efter borgerkrigen og frem til begyndelsen af 1920'erne var det nye grupper af katolikker, ortodokse og jøder fra Syd- og Østeuropa, der søgte lykken i USA. Det førte til vedtagelsen af nye immigrationslove i 1921 og 1924, der stort set begrænsede indvandringen til personer fra Nordvesteuropa. En ny immigrationslov i 1965 åbnede igen op for indvandring, og lige siden har især folk fra Latinamerika og Asien søgt til USA. Den demografiske udvikling har medført, at vi kan se frem til, at den hvide

befolkning, der hidtil har domineret nationen, om få årtier vil være i mindretal. Som det vil fremgå efterfølgende, har dette givet næring til fascistiske grupper, men det kan samtidig hævdes, at den fascistiske ideologi har dårlige kår i en nation, der i stigende grad hylder multikulturelle værdier.

For at komme til magten skal fascisternes erobre magten. Det viste sig relativt nemt i Europa, hvor regeringen, som styrer centraladministrationen, udgår fra parlamentet. Får fascisternes repræsentation i regeringen, kan de besætte de strategiske poster (politi, militær, indenrigsminister) og dermed erobre magten over staten. Mussolini og Hitler kom således til magten på legal vis via parlamentet og regeringen. Man kan argumentere for, at en magterobring vil være anderledes vanskelig i USA. Det skyldes det føderale system og magtens tredeling, som gør det svært overhovedet at definere den amerikanske stat. Det føderale system gør, at magten er fordelt mellem forbundsregeringen i Washington, D.C. og de 50 delstater. Dertil kommer systemet med 'checks and balances', hvor den lovgivende (Kongressen), den

udøvende (præsidenten) og den dømmende magt (Højesteret) fordeler magten og holder hinanden i skak. For at gøre magten endnu mere fragmenteret er Kongressen opdelt i to kamre (Repræsentanternes Hus og Senatet), som skal blive enige, for at et lovforslag kan vedtages. Det samme system findes i alle 50 stater, hvor magten er delt mellem guvernøren, den lovgivende forsamling og Højesteret. Dertil kommer lokale instanser som byer og kommuner (counties); for eksempel hører folkeskoler til på det lokale niveau. En fascistisk bevægelse, der vil have kontrol over lov håndhævelsen, skal således erobre kontrol over forbundspolitiet Federal Bureau of Investigation (FBI), som hører under Justitsministeriet; delstaternes statspoliti som Texas Rangers; og lokale politienheder (som Los Angeles Police Department) og sheriffer. Hvis fascistiske skal have kontrol med USA's efterretningstjenester, skal de erobre magten over 16 forskellige tjenester (fra Central Intelligence Agency, CIA, til National Security Agency, NSA). Man kan derfor argumentere for, at det kræver omfattende støtte og

ressourcer at erobre kontrollen over det fragmenterede amerikanske statsapparat, hvilket præsident Trump opdagede i sin første embedsperiode.

En sidste hindring for fascismens magterobring i USA er den amerikanske nationalisme. Da USA opnåede sin uafhængighed, stod amerikanerne over for den udfordring at definere den nye nations identitet. Europæisk national identitet består af en befolknings fælles historie, sprog, kultur, etnicitet, race og religion. Men den unge USA bestod af britiske undersåtter, der havde brudt med hjemlandet, selvom de havde en fælles kultur med Det Britiske Imperium. Definitionen på en amerikansk statsborger blev derfor loyalitet over for den nye nations kerneværdier, der var beskrevet i Uafhængighedserklæringen fra 1776: at alle borgere var født med samme rettigheder, deriblandt retten til liv, frihed og stræben efter lykke. Den amerikanske nationale identitet var således en idé eller et ideal. Med tiden gjorde indvandringen nationen mere multikulturel og forskelligartet, hvilket konsoliderede ideen om Amerika. I tiden omkring 1.

Verdenskrig gjorde nationalistere som Theodore Roosevelt sig til talsmænd for et opgør med 'bindestregsamere' (f.eks. tysk-amerikanere) og lancerede i stedet ideen om '100 % amerikanisme': Immigranter skulle bryde båndene med deres gamle hjemlande og i stedet udvise uforbeholden loyalitet over for deres nye hjemland. I mellemkrigstiden blev det efterhånden almindeligt at skelne mellem amerikanere, der udviste loyalitet over for nationens værdier, og uamerikanere ('un-americans'), der troede på noget andet; således blev socialister, kommunister, anarkister, fascistere og nazister stigmatiseret som uamerikanere og udelukket fra det nationale fællesskab. Bevægelser, der har forsøgt at introducere udenlandske -ismer i USA, har altid mødt fjendtlighed og er blevet anset for fremmede ('alien'). Det amerikanske socialistparti toppede med 6 % af stemmerne i 1912 (selvom den erklærede socialist Bernie Sanders var en seriøs kandidat til nomineringen som demokraternes præsidentkandidat i 2016), kommunistpartiet var altid en lille dogmatisk sekt, anarkisterne var få, men voldelige, og, som vi

skal se, har fascistere og nazister altid mødt stor modstand fra myndighederne og civilsamfundet. Fra 1938 til 1975 fandtes der i Repræsentanternes Hus en komité til undersøgelse af uamerikansk aktivitet (House Un-american Activities Committee, HUAC), der undersøgte personer og organisationer, der havde andre idealer end de amerikanske. Komiteen er kendt for dens afhøringer af kommunister, men den undersøgte også diverse fascistere og nazister. Som vi vil se, har den amerikanske nationalisme betydet, at fascismen måtte tilpasse sig den amerikanske kultur for at vinde opbakning.